

Zpráva o šetření postupu Ministerstva obrany ve věci povinného očkování vojáků

Nezávisle na sobě se na mě obrátili tři stěžovatelé, vojáci sloužící v Armádě České republiky („Armáda ČR“), ve věci povinného očkování. Shodně nesouhlasí s tím, jakým způsobem je povinné očkování v Armádě ČR nastaveno. Všichni se také odmítli této povinnosti podrobit a kvůli odmítnutí očkování čelí nepříznivým důsledkům, které mohou ovlivnit (nebo již ovlivnily) jejich další setrvání ve služebním poměru.

Vzhledem k podobnosti případů jsem se podněty stěžovatelů rozhodl řešit dohromady. Tento postup jsem zvolil také z toho důvodu, že v době, kdy se na mě obrátili, jsem se nastavením povinného očkování v Armádě ČR zabýval v rámci řešení jiného podnětu¹ (pod sp. zn. 4404/2021/VOP/HB). Jelikož nepovažuji za účelné s Ministerstvem obrany („ministerstvo“ nebo „MO“) podruhé řešit totožnou záležitost, odkazuji v této zprávě především na své předchozí závěry ve věci. Podrobněji se dále věnuji pouze postupům, ke kterým jsem se doposud nevyjádřil.

A. Shrnutí závěrů

Nadále shledávám v současném nastavení povinného očkování v Armádě ČR stěžejní vady. K obdobnému závěru ostatně dospěl rovněž soud. Ministerstvo však již přislíbilo zjednat nápravu.

Ministerstvo v Odborném pokynu stanovilo, že součástí pracovnělékařské prohlídky je i očkování, přičemž jako „sankci“ za odmítnutí povinnosti podrobit se očkování stanovilo nevydání posudku o zdravotní způsobilosti k výkonu služby. Dle mého názoru zákon o specifických zdravotních službách takovou „sankci“ nepřipouští. Ministerstvo již Odborný pokyn zrušilo.

B. Skutková zjištění

B.1 Podnět prvního stěžovatele

První stěžovatel se na mě obrátil poté, co byl jeho služební poměr ukončen. Z doložených podkladů je zřejmé, že se v rámci pracovnělékařské prohlídky odmítl podrobit jakémukoli z nařízených očkování. Ze „záznamu o odmítnutí zdravotnických služeb“ vyplývá, že lékař provádějící pracovnělékařskou prohlídku vyhodnotil zdravotní stav stěžovatele tak, že nemá žádnou kontraindikaci k plánovanému očkování. Z důvodu odmítnutí očkování lékař stěžovateli nevydal posudek o zdravotní způsobilosti k výkonu služby.

Následně byl stěžovatel rozhodnutím² propuštěn ze služebního poměru, neboť podle služebního orgánu nebyl podle zvláštního právního předpisu způsobilý pro další výkon služby v dosavadním služebním zařazení, přičemž tuto nezpůsobilost zavinil svým jednáním.³ V rozhodnutí je přitom uvedeno, že zvláštním právním předpisem, který stanovuje

1 Viz zpráva o šetření ze dne 20. 4. 2022, <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/10612>, a závěrečné stanovisko ze dne 22. 8. 2022, <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/11228>.

2 Rozhodnutí ze dne 17. ledna 2022, sp. zn. 1241/2022.

3 Podle ustanovení § 19 odst. 1 písm. o) zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání.

podmínky způsobilosti pro další výkon služby, je v tomto případě zákon o specifických zdravotních službách. Z odůvodnění rozhodnutí je zřejmé, že důvodem pro propuštění bylo odmítnutí očkování a s ním související nevystavení posudku o způsobilosti. Proti tomuto rozhodnutí se stěžovatel neúspěšně odvolal.⁴ Stěžovateli bylo přiznáno odbytné, které však vzhledem k důvodu propuštění bylo kráceno na polovinu.⁵

Stěžovatel ke svému podání přiložil Rozhodnutí o zařazení práce do kategorie⁶ a Odborný pokyn ředitele sekce vojenského zdravotnictví MO ke sjednocení postupu při odmítnutí nařízeného očkování zaměstnancem rezortu MO („Odborný pokyn“).⁷

Rozhodnutí o zařazení práce do kategorie stanovuje povinné očkování proti tetanu, virové hepatitidě A (VHA) a B (VHB), klíšťové meningoencefalitidě a meningokokovým infekcím pro všechny vojáky z povolání.

Podle **Odborného pokynu** jestliže se zaměstnanec v průběhu pracovní lékařské prohlídky odmítá podrobit nařízenému očkování, potom pracovní lékařská prohlídka není uzavřena z důvodu, že nejsou naplněna kritéria minimálních požadavků na zdravotní způsobilost podle zvláštního právního předpisu nebo nařízení orgánu ochrany veřejného zdraví MO. Tato skutečnost je zaznamenána do zdravotnické dokumentace podle § 43 odst. 7 zákona o specifických zdravotních službách a pracovní lékařský posudek není vydán. O odmítnutí očkování a nevydání posudku informuje poskytovatel pracovní lékařských služeb zaměstnavatele s tím, že podle § 43 odst. 8 zákona o specifických zdravotních službách zdravotní stav zaměstnance nespĺňuje požadavky nebo předpoklady, ke kterým byl posuzován.

B.2 Podnět druhého a třetího stěžovatele

Rovněž druhý a třetí stěžovatel se v rámci pracovní lékařské prohlídky odmítli podrobit očkováním, která jako povinná stanovuje Rozhodnutí o zařazení práce do kategorie. Důvodem odmítnutí byla obava z vedlejších účinků očkování a nesouhlas s takto stanovenou plošnou povinností. Druhý stěžovatel měl sám negativní zkušenost, kdy po očkování proti chřipce musel být hospitalizován a bylo mu diagnostikováno autoimunitní onemocnění. Třetí stěžovatel se necítil dobře poté, co byl očkován proti tetanu.

Druhý stěžovatel absolvoval současně pravidelnou roční lékařskou prohlídku⁸ a pracovní lékařskou prohlídku. V rámci lékařské prohlídky byl shledán schopným výkonu služby bez výhrad (zdravotní klasifikace „A“). Posudkový závěr pracovní lékařské prohlídky stěžovatel neobdržel, neboť v důsledku odmítnutí očkování mu posudek nebyl vydán. Stejně tak nebyl po odmítnutí očkování vydán posudek ani třetímu stěžovateli, jenž byl rovněž do té doby při lékařských prohlídkách pravidelně shledán zdravotně způsobilým k výkonu služby.

V případech druhého a třetího stěžovatele doposud nedošlo k hlavnímu negativnímu důsledku nevydání posudku o zdravotní způsobilosti vykonávat službu, tedy stěžovatelé nebyli určeni do dispozice ani s nimi nebylo zahájeno řízení o ukončení služebního poměru.

4 Rozhodnutí ze dne 6. dubna 2022, č. j. MO 127074/2022-1304.

5 Podle ustanovení § 143 odst. 7 zákona o vojácích z povolání.

6 Č. j. MO 373542/2019-3416.

7 Č. j. MO 238355/2020-1457.

8 Ve smyslu ustanovení § 10 vyhlášky č. 357/2016 Sb., o zdravotní způsobilosti k výkonu vojenské činné služby.

B.3 Vyjádření Armády ČR

Podle ministryně obrany Mgr. Jany Černochové, kterou jsem požádal o vyjádření k věci, jsou lékařské prohlídky vojáků z povolání upraveny vyhláškou č. 357/2016 Sb., o zdravotní způsobilosti k výkonu vojenské činné služby (vstupní, preventivní, rozšířená preventivní a výstupní lékařská prohlídka). Zároveň je zdravotní způsobilost k výkonu služby na konkrétním služebním místě zkoumána v rámci pracovnělékařských prohlídek, které upravuje především zákon o specifických zdravotních službách. Četnost prohlídek je stanovena Rozhodnutím o zařazení práce do kategorie.

K otázce, jakým způsobem je vymezen obsah pracovnělékařských služeb, ministryně obrany odpověděla, že náplň a četnost lékařských prohlídek v rámci „rizika ohrožení zdraví 14“ je stanovena Rozhodnutím o zařazení práce do kategorie na základě § 82 odst. 2 písm. f) a § 84 písm. w) zákona o ochraně veřejného zdraví a § 2 odst. 1 písm. c) vyhlášky č. 537/2006 Sb., o očkování proti infekčním nemocem. Rozhodnutím o zařazení práce do kategorie je jako součást pracovnělékařské prohlídky stanovena kontrola údajů o očkování, případně kontrola hladiny protilátek, a v případě potřeby provedení preventivního očkování.

Z veřejně dostupných informací⁹ z ledna roku 2023 jsem zjistil, že ministerstvo Odborný pokyn zrušilo. Stejnou informaci mi sdělil i druhý stěžovatel s tím, že mu již lékař vydal posudek o absolvování pracovnělékařské prohlídky.

C. Právní hodnocení

C.1 Nastavení povinného očkování v Armádě ČR

Nastavením povinného očkování, které je nyní upraveno Rozhodnutím o zařazení práce do kategorie, jsem se zabýval při řešení jiného případu. Dospěl jsem k závěru, že i když je v obecné rovině možné vojákům stanovit určité očkování jako povinné, při stanovení této povinnosti je nutné postupovat v souladu se zákonem o ochraně veřejného zdraví a se zákonem o vojácích z povolání, přičemž je zároveň nutné dodržet limity stanovené ústavním pořádkem a vymezené judikaturou (např. výhrada zákona, požadavek na nastolení rovnováhy mezi osobní integritou jednotlivce a zájmem na ochraně veřejného zdraví, ochrana zdraví očkovaných). Ministerstvo stanovilo povinnost podrobit se očkování proti klíšťové encefalitidě způsobem, který vzbuzuje pochybnosti, zda v některých případech nemůže v důsledku stanovení této povinnosti dojít k zásahu do základních práv dotčených vojáků. Rozhodnutí, jímž byla tato povinnost stanovena, je nepřezkoumatelné v části, jež se zabývá povinným očkováním.

V podrobnostech odkazuji na svou zprávu, která je on-line dostupná [zde](#).

Následně jsem ve věci vydal závěrečné stanovisko s návrhem opatření k nápravě. V reakci na stanovisko ministryně obrany uvedla, že ministerstvo plánuje očkovací povinnost stanovit nově. Konkrétně ministerstvo na konci července 2022 zahájilo jednání s Ministerstvem zdravotnictví o novele zákona o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. Jeho výsledkem je závěr, že kromě novely tohoto zákona bude provedena také novelizace očkovací vyhlášky, do níž budou zahrnuta povinná očkování

9 <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-armada-uz-nebude-vyhazovat-vojaky-keri-odmitnou-ockovani-222601>

pro vojáky v činné službě. Po novele zmíněné vyhlášky dojde k přehodnocení kategorizace, ve které již nebude povinnost očkování stanovena.

Stěžovatel se v daném případě obrátil rovněž na soud, který shledal jeho žalobu jako důvodnou a zrušil rozhodnutí o ukončení služebního poměru stěžovatele. Městský soud Praze se přitom ve svém rozhodnutí zabývá rovněž tím, jakým způsobem byla stanovena povinnost podrobit se očkování. Podle soudu Rozhodnutí o zařazení práce do kategorie není správním rozhodnutím v části, v níž je vymezena povinnost nechat se očkovat. Soud rovněž dospěl k závěru, že Rozhodnutí o zařazení práce je nezákonné v bodě, kterým se stanoví povinnost očkování proti klíšťové meningoencefalitidě.¹⁰ Argumentace soudu se přitom částečně shoduje s mými závěry ve věci.

Vzhledem k úspěchu stěžovatele v soudním řízení a příslibu ministerstva, že nově lépe stanoví povinnost podrobit se očkování, jsem případ stěžovatele uzavřel. **Moje výhrady vůči současnému nastavení očkovací povinnosti však nadále přetrvávají.** Pevně věřím, že ministerstvo skutečně chystá slibovanou změnu. Pokud by tomu tak nebylo, mohu se věci zabývat znovu.

C.2 Nevydání posudku o zdravotní způsobilosti vykonávat službu

Odhlédneme-li od otázky, nakolik byla povinnost podrobit se očkování stanovena v souladu se zákonem, je třeba se dále vypořádat s tím, zda byla tato povinnost vynuucována zákonem předvídaným způsobem.

Ministerstvo stanovilo kontrolu, zda má voják povinná očkování, jako součást pracovnělékařské prohlídky. Pokud posuzující lékař během této prohlídky zjistil, že voják neměl předepsaná očkování, nabídl mu jejich doplnění. Podle Odborného pokynu sice mohl voják tuto nabídku odmítnout, odmítnutí však pro něj mělo závažné důsledky. **Lékař mu nevydal posudek o zdravotní způsobilosti vykonávat službu a následně se na vojáka hledělo jako na zdravotně nezpůsobilého.** Což mohlo vést až k ukončení vojákovra služebního poměru, jako tomu bylo v případě prvního stěžovatele.

Vzal jsem na vědomí, že ministerstvo již zrušilo Odborný pokyn, jímž uvedený postup stanovilo. **Doporučuji rovněž, aby ministerstvo tento způsob, jak vynutit povinnost podrobit se očkování, již znovu nezavádělo.** Dle mého názoru totiž nelze právní předpisy vyložit způsobem, který se v Odborném pokynu objevil. Svůj názor odůvodňuji následovně.

Obsah pracovnělékařských služeb je nejpodrobněji vymezen v ustanovení § 2 vyhlášky o pracovnělékařských službách.¹¹ Stěžejní součástí těchto služeb je provádění pracovnělékařských prohlídek, které jsou koncipovány jako prohlídky preventivní.¹² Je přitom výslovně stanoveno, že účelem vstupní, periodické a mimořádné prohlídky je posouzení zdravotní způsobilosti ve vztahu k práci.¹³

10 Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 21. listopadu 2022, sp. zn. 17 Ad 3/2022 (v době vydání mojí zprávy rozsudek doposud nebyl zveřejněn na <https://www.nssoud.cz/>). Vzhledem k vymezení předmětu řízení se soud vyjadřoval jen k očkování proti klíšťové encefalitidě, domnívám se však, že výhrady soudu lze vztáhnout i vůči ostatním očkováním, která jsou Rozhodnutím o zařazení práce do kategorie stanovena jako povinná.

11 Jejich obsahem je mimo jiné zjišťování vlivu pracovní činnosti, pracovního prostředí a pracovních podmínek na zdravotní stav zaměstnanců a vývoj zdravotního stavu a posouzení zdravotní způsobilosti k práci, a to při pracovnělékařských prohlídkách.

12 Ustanovení § 53 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách.

13 Ustanovení § 9 vyhlášky o pracovnělékařských službách.

Z povahy věci je zřejmé, že je nutná součinnost zaměstnance, aby posuzující lékař mohl zjistit a vyhodnotit jeho zdravotní stav. Zákon proto stanovuje zaměstnancům povinnost podrobit se za účelem hodnocení jejich zdravotního stavu **nezbytným vyšetřením**.¹⁴ Pokud tak zaměstnanec neučiní, stanovuje zákon „sankci“ za porušení této povinnosti. Jestliže se posuzovaná osoba odmítne podrobit lékařské prohlídce nebo vyšetření, které je její součástí, posuzující lékař posudek o zdravotní způsobilosti nevydává.¹⁵ Na zaměstnance se pak hledí, jako by nebyl zdravotně způsobilý k výkonu dané práce.¹⁶

Ministerstvo v Odborném pokynu vycházelo z těchto zákonných ustanovení upravujících povinnost zaměstnanců podrobit se nezbytným vyšetřením a navazující sankce za porušení této povinnosti. V rámci pracovnělékařské prohlídky stanovilo povinnost podrobit se očkování s navazující sankcí v podobě nevydání lékařského posudku o zdravotní způsobilosti vykonávat službu. Ministerstvo však úplně odhlédlo od skutečnosti, že **očkování není vyšetřením sloužícím k posouzení zdravotní způsobilosti nebo zdravotního stavu**. Zákon přitom jasně stanoví, že lékař může odmítnout vydat posudek pouze tehdy, jestliže „se posuzovaná osoba odmítne podrobit **lékařské prohlídce nebo vyšetření, které je její součástí**“ nebo „**jestliže se posuzovaná osoba nepodrobila lékařské prohlídce za účelem dalšího posouzení zdravotní způsobilosti nebo zdravotního stavu**“. V opačném případě, tedy pokud zaměstnanec neodmítne součinnost v podobě podrobení se potřebným vyšetřením, musí lékař zdravotní stav zaměstnance zjistit, vyhodnotit a svůj závěr uvést v posudku o zdravotní způsobilosti.

Proto se domnívám, že dle zákona o specifických zdravotních službách nemůže sankce za odmítnutí povinnosti podrobit se v průběhu pracovnělékařské prohlídky očkování spočívat v nevydání posudku o zdravotní způsobilosti k výkonu služby.

V důsledku Odborného pokynu byli stěžovatelé znevýhodněni. Závažný důsledek měl tento postup především pro prvního stěžovatele, když vedl až k ukončení jeho služebního poměru. Naopak druhému stěžovateli již byl – po zrušení Odborného pokynu – posudek o absolvování pracovnělékařské prohlídky vydán.

D. Informace o dalším postupu

Zprávu zasílám ministryni obrany Mgr. Janě Černochové a podle § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení k mým zjištěním vyjádřila. Zpráva shrnuje moje dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

O svých zjištěních a závěrech informuji rovněž stěžovatele.

Brno 12. dubna 2023

JUDr. Stanislav Křeček
veřejný ochránce práv
(podepsáno elektronicky)

14 Ustanovení § 56 zákona o specifických zdravotních službách.

15 Ustanovení § 43 odst. 7 zákona o specifických zdravotních službách.

16 Ustanovení § 43 odst. 8 zákona o specifických zdravotních službách. Jedná se nejspíše o vyvratitelnou právní domněnku. Viz např. například TOMŠEJ, Jakub. Pracovnělékařské služby. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-646-7.